

INSTUDERINGSFRÅGOR OM GOTLAND, inför auktorisation, 2018

Nutid

1. Vilket år, officiellt, lade Olof Palme fröet till det som sedermera skulle bli Almedalsveckan?
2. Hur lång är Gotland fågelvägen inklusive Fårö men utan Gotska Sandön?
3. Hur bred är Gotland på det bredaste stället fågelvägen?
4. Mellan vilka socknar ligger det bredaste stället på Gotland?
5. Hur långt, ungefär, är det till den närmaste platsen på svenska fastlandet från Gotland?
6. Hur långt, ungefär, är det till Baltikum från Gotland – den närmaste platsen? Vilket land hamnar du då i?

7. Var ligger Gotlands sydligaste udde?
8. Vad heter Gotlands sydligaste udde?
9. I vilken socken ligger Gotlands högsta punkt?
10. Hur lång är den Gotländska kusten runt Gotland ungefär?
11. Vad heter Östersjöns ljusstarkaste fyr?
12. Gotlands sydligaste socken? Invånare, ungefär?

13. a) Gotlands folkmängd? b) Kommunalskatten?
14. Hur många, ungefär, bor innanför ringmuren i Visby?

15. Berätta om Gotska Sandön.
16. Berätta om Petter Gottberg på Gotska Sandön?

17. Vilket känt hus kan man hitta på Kneippbyn, och var stod det innan det flyttades till Kneippbyn?

18. Nämn två verksamheter som vi hittar idag i före detta Roma Sockerbruks byggnader? När startades och lades Sockerbruket ner? (ungefär)

19. I Rute står Sveriges enda oljeutvinningsanläggning kvar utan funktion. Skylten vid platsen säger att denna anläggning idag är vad?

20. Vad är ”Gotland Ring” för något?

21. Det superdesignade hotellet ”Fabriken” på Furillen/Furilden är ett populärt besöksmål. Vad användes det till ursprungligen?

22. En fredagsnatt i februari 2012 rasade en del i Visby ringmur, nära Österport. Rent byggnadstekniskt – vad rasade?

- Jordbruket och livsmedelsindustrin**
23. Berätta något om jordbruket på Gotland.

24. Vilka grödor odlas mycket av på Gotland?
25. Beskriv Gutefåret och Gotlandsfåret. Skillnader, likheter, ullkvalitet.
26. Berätta om Gotlandsrussen.

27. Nämn fem olika livsmedelsprodukter som tillverkas på Gotland.

Konst, hantverk, film, böcker

28. Två Oscarsvinnare inom filmens värld vilar i den gotländska jorden. A) Vad heter de? B) Nämn någon kategori de fick en Oscar för. C) Var ligger de begravda någonstans?
29. Vad heter den berömde målaren som har ett museum inhyst i Vamlingbo prästgård? Vad för slags motiv kan du förvänta dig, om du köper en av målarens fina tavlor?
30. En känd deckarförfattare har ett hus på Furillen/Furilden – vem?
31. Nämn några andra kända författare vars böcker utspelar sig på Gotland.
32. Nämn något av de tre konstverk i offentlig miljö i Visby, som dåvarande Gotlands Kommun köpte in efter den omdebatterade konstutställningen Baltic Sculpture 1993.
33. Vilken känd konstnär ligger begravd på Fide kyrkogård? Nämn ett känt konstverk av målaren, som finns representerat i den offentliga miljön.
34. Ellen Roosval von Hallwyl, Carolina Benedickts Bruce och William Blair Bruce är alla tre begravda på samma kyrkogård. Vilken? Vad är de kända för?
35. Berätta något om dagens teater- och musikkonst på Gotland.
36. Nämn några låtar/musikstycken med Gotländsk anknytning.
37. Israel Kolmodin lär ha skrivit texten till ”Den blomstertid nu kommer”? Var pratar du troligen om det och vem var han?
38. Vem var Gustaf Larsson?
39. Vem var Anna-Kajsa Hallgard?
40. Nämn några Gotlandsmålare under 1900-talet.
41. Svante Pettersson är född i Lärbro, vad blev han känd för?

Försvar

42. Vilka militära förband har funnits på Gotland, under 200 år, fram till och med 2005? Hur ser försvaret ut idag?
43. Varför bildades Gotlands nationalbeväring och vad lade det grunden till försvarsmässigt i Sverige? Hur såg omvärldsläget ut?
44. Inför Försvarets nya bygge på Tofta gjordes utgrävningar på området, varför och vad hittade arkeologerna?

Skolor

45. Vad heter studentkåren vid Uppsala universitet Campus Gotland? Vad betyder kärnamnet?
46. Nämn några olika utbildningar på Uppsala universitet Campus Gotland.
47. Gotlands Folkhögskola finns på två orter på Gotland, var?

Mat

48. Vilka är huvudingredienserna till saffranspannkaka?
49. Vad är ugnstrull?
50. Vad är glödhoppor?
51. Hur letar man tryffel?
52. Vad är kajp? Ramslök?

Sport

53. Nämn några olika moderna sporter som utövas på Gotland.
54. Berätta om de gutniska lekarna.
55. Kasta inte skräp, kasta?
56. Vi har världsmästerskap i en sport på Gotland, vilken?
57. Vad vet du om Håkan Loob?
58. Nämn en gotländsk världsmästarinna (eller fler), samt vilken gren.
59. Vad är "Helg utan älg"?
60. Var på Gotland finns det golfbanor?
61. Den äldsta nu existerande Gotländska golfbanan?

Industrier och arbetsgivare

62. Vilken är den största arbetsgivaren på Gotland, samt antalet anställda? Vilka andra stora företag, när det gäller antalet anställda, finns det?
63. Vilken/vilka industrier finns här?
64. Hur debatteras om kalkbrotten på ön?

Flyget

65. När startade första reguljärflyget till och från Gotland? Var landade man då? Några år senare flög man till ett annat mål på Gotland, vart?
66. Vilket årtionde började man flyga till och från Visby?

Drycker

67. Nämn tre kända ölsorter från Visby Bryggeri.
68. Nämn något ytterligare bryggeri på Gotland.
69. Vilka ingredienser används till Gotlandsdricke?

Natur, fossiler, djur och fåglar

70. Vad kallas insjöar på Gotland?
71. Nämn några vanliga och typiska blommor på de språk du guidar? Ex. Blåeld,

Cikoria, Vitsippor, Blåsippor....

72. Berätta om alvarmarken. Exempel på örter/växter som du kan hitta där? Var finns övriga alvarmarker i Sverige/världen?
73. Vilket är Sveriges orkidé-rikaste landskap?
74. Hur många orkidéarter finns det på Gotland? I Sverige?
75. Nämn tre gotländska orkidéarter?
76. Nämn tre karaktärsväxter (ej orkidéer) som växer ymnigt på Gotland.
77. Vad heter den fridlysta blomman som många vallfärdar till Kettelviksvägen vid Hoburgen för att se på i maj?
78. Berätta om vad som hände med Gotlands myrar under 1800-talet.
79. Vilka äger största delen av skogen på Gotland?
80. Förutom att bygga med, kan du nämna en annan användning av Gotlands timmer?
81. Vad kan du berätta om Gotlands ängen/ängar?
82. Vad innebär det att dels "klappa", dels "faga", när det gäller ängerna?
83. Vad motsvaras ordet "klappa" av, när det gäller träd, på fastlandet?
84. Vad vet du om "kämpgravar" som ofta kan hittas i ängerna?
85. Vilken institution på Gotland äger idag störst andel ängen?
86. Vilka vilda djur hittas i skog och mark på Gotland?
87. Tre alkfågellarter häckar på Karlsöarna, vilka?
88. Nämn några olika flyttfåglar, kan du nämna några namn på ditt guidespråk?
89. Nämn några övervintrande fåglar, kan du nämna några namn på ditt guidespråk?
90. Vilken är vår landskapsfågel? Vad heter den på ditt guidespråk?
91. Gotland består av två olika bergarter, vilka? Av de två, var hittar du den minst förekommande bergarten någonstans på Gotland?
92. För hur länge sedan bildades den gotländska kalkstenen, och var?
93. Beskriv tre olika fossiler du kan hitta på Gotland.
94. Kalk används naturligtvis i kalkbruk, men det finns många fler användningsområden, nämn några.
95. Beskriv processen när kalk tillverkas?
96. Var någonstans i Visby kan man se en kalkugn?

Kyrkor och religion

97. Vilka skillnader kan du nämna mellan gotisk och romersk byggstil?
98. Vad står H.H för på gravstenarna? Står ibland även H.Hv.

99. Nämn de tydligaste skillnaderna mellan katolicism och protestantism?
100. Berätta en helgonlegend.
101. Berätta om ”Kejsar Henriks själavägning” i Vamlingbo kyrka.
102. Berätta om Olof Haraldsson på Gotland.
103. Berätta om en av Gotlands landsbygdskyrkor.
104. Vilka olika munk- och nunneordnar fanns på Gotland under den katolska tiden och var låg deras kloster/konvent?
105. Berätta om Gotlands tre asylkyrkor och deras funktion.
106. Sedan hur länge har Visby varit ett eget stift, och vilket stift tillhörde vi före det?
107. När genomfördes reformationen på Gotland?
108. Nämn fem medeltida kyrkoruiner på den gotländska landsbygden och i vilka socknar du hittar dem.
109. Berätta om en av Visbys medeltida kyrkoruiner.
110. Berätta om Asatron.
111. Vad dyrkade och tillbad människorna innan asatrons ankomst i Norden?

Historia

112. **Spalta upp Gotlands historia kortfattat från Ekvatorn till nu. (om muntligt, ca 5 min)**
113. Fritt ur Gutasagan: ”Gotland fann först en man som hette ... Han fick en son som hette ... Den sonen gifte sig med ... De fick tillsammans tre söner som kom att äga varsin tredjedel av Gotland. De tre sönerna hette ... , ... och ... (0,5 p per svar = 3 p för hela frågan).
114. Berätta om ”Utlottningen” då det sägs att var tredje gotlänning fick lämna ön.
115. Berätta om Gotlands fornborgar.
116. Berätta om ”skeppssättningarna”.
117. Berätta om bildstenarna.
118. Tre ”1300-tals-slott”, egentligen borgar, på Gotlands landsbygd nämns ofta tillsammans: Lojsta slott, Landescrone vid Klintehamn, och borgen i Slite. Hur hör de tre ihop?

119. Berätta om Havorringen.
120. Berätta om Gutagard i Novgorod.
121. Gotland var indelat i hur många ting?

122. Ungefär hur många vikingatida skatter har hittats på Gotland?
123. Berätta om Spillingsskatten, ex: hur stor, när hittades den, var hittades den, ungefär hur många mynt, varifrån kom mynten, hur hittades skatten, Mosesmyntet, bronserna.

124. Berätta om skelettet ”Stora Bjersmannen” som finns på Fornsalen.

125. Vad skedde på Gotland år 1288?
126. Vad var ”digerdöden” för sjukdom? Var på Gotland hittar du den enda dokumentationen till att det kallades just digerdöden?

127. Berätta i stora drag om när Valdemar Atterdag invaderade Gotland.

128. Vilken händelse kopplar du ihop med Albatross?
129. Vilken händelse kopplar du ihop med Bodisco?
130. Vilken händelse kopplar du ihop med Lagerlingen?
131. Vilken händelse kopplar du ihop med Hansakatastrofen?

132. Varför fanns det två borgmästare i Visby under Hansans tid?

133. I Fide kyrka, vilken latinsk text finns målat i triumfbågen och vilket årtal kan uttydas ur denna text?
134. Utomhus på norra sidan av Fide kyrka finns en ristning, vad föreställer den?

135. Berätta om dessa kvinnor med Gotlandsanknytning. a) Betty Pettersson, b) Elfrida André, c) Wilhelmina Skogh, d) Bodilla, e) Kajsa-Stina, f) Hjördis Pettersson, g) Berta Persson (Buss-Berta)

136. I vilken tid, ungefär, placerar du Tingstäde fästning?
137. Ett känt byggnadsverk finns i Tingstäde träsk. Vilket och från vilken tid, ungefär, härstammar det?

138. Vilken känd verksamhet startade skollärare T.H Erlandsson i Bunge?

139. Berätta kortfattat om ”Hansatiden”.

140. Vem var Sebastian Kneipp och vad innebär ”kneippkuren”?
141. Berätta lite om Fridhem?
142. Vem var Rövar Lilja?
143. Vad ska Oscarsstenen påminna om?

144. Var brukar man berätta om ”Konrad Pettersson Lundqvist Tektor” och Gustav Hjert, och vem var de båda?

Järnvägen

145. Järnvägen på Gotland invigdes 1878. Mellan vilka orter gick invignings-
turen och vilken ”känd” svensk person invigde?
146. När lades järnvägen ner på Gotland?

Galgberget

147. Avrättningsplatsen på Galgberget tros härstamma från vilket århundrade?
148. Vad hittades vid utgrävningen här?
149. När var sista avrättningen på denna plats, vilken metod användes?

Sägner

150. Berätta om jungfrun i tornet!
151. Berätta om karbunkelstenarna i S:t Nicolai!
152. Berätta om Takstainarn!

Gutamålet

153. Berätta om Gutamålet – ursprung – ge exempel på ord och uttryck.
154. Vad är ag och vad används den till?
155. Vad heter vitsippan på gutniska?
156. Vad heter igelkott på gutniska?
157. Vad heter tofsvipan på gutniska?

158. Vad kan man använda ”sleiar” till?
159. Vad är en ”kränke”?
160. Vad är pirrvittar?
161. Vad är otendag?
162. Nämn några ord som kom till de engelska öarna via vikingarna och som,
ibland förändrade, blev en del av det engelska språket.

Visby

163. Berätta om Kajsartornet.
164. En av portarna i Visby ringmur kallas populärt ”Pippiporten”. Vad heter
den egentligen, och var ligger den?
165. Nämn fyra portar i Visby Ringmur, som öppnats efter medeltiden. (0,5
p/port = 2 p)

166. När blev Visby ett världsarv?
167. Vad innebär det att vara ett världsarv?

168. Berätta om ”packhusen”.
169. Vem grundade Fornsalen och vilket århundrade, samt vad användes
byggnaderna ursprungligen till?

170. Vilken verksamhet har tidigare bedrivits i konstmuseet i Visby?
171. Vilken verksamhet har tidigare bedrivits i Gotlands Bryggeri?
172. Vilken kyrka låg på Söderklint i Visby?
173. Två kyrkor låg utanför ringmuren i Visby – vilka?
174. Cykel- och gångvägen utanför ringmuren mellan Österport och Söderport påminner om en tidigare epok i Gotlands historia – vilken?

S:ta Maria Domkyrka

175. Vem bekostade bygget av Visbys domkyrka och under vilka århundraden byggdes den?
176. Vilket århundrade blev Gotland ett eget stift?
177. Domkyrkans fönsterglas är inte längre medeltida, när är de tillverkade?
178. Från vilket århundrade är dopfunten och varifrån på Gotland kommer stenen?
179. Den senaste orgeln i domkyrkan är både ny och gammal, berätta hur?
180. Hur kan du koppla SKUT till Visby Stift?
181. Finns det några synliga medeltida väggmålningar kvar i S:ta Maria, i så fall var?

Botaniska trädgården

182. När grundade DBW Botaniska trädgården och till vilken nytta för Visby skulle trädgården tjäna?
183. Nämn några träd vi kan hitta där.
184. Berätta om kyrkoruinen i trädgården.
185. Vem är mannen som står som skulptur i trädgården och när besökte han Gotland?
186. Vad är ursprunget till att dagens ”Kärleksport” kallas just så?
187. Vem äger trädgården idag och vem bekostar den dagliga skötseln?

Bulhusen

188. Berätta om och beskriv ”bulhusen”.
189. Vad heter denna byggnadsteknik på svenska?
190. Berätta om tillverkningen av trätjära.
191. Varför är en del bulhus ”bubbliga” på fasaden?

Fårö

192. Berätta om Gotlands raukar.
193. Berätta om Engelska kyrkogården och Ryssnäs.
194. Berätta om UllaHau.
195. Berätta om ”hallarna” vid Olof Palmes minnesplats.

196. Vem var "Bodilla"?
197. Vem var "Kajsa-Stina"?
198. Gotlands Nation i Uppsala brukar hjälpa till att lägga nya agtak på uthusen på Gotland. Vad kallas den festliga företeelsen att lägga dessa tak på Gotland?
199. Vad i huvudsak beskriver stora Käutatavlan i Fårö kyrka? Varför, och under vilket århundrade, hängdes den upp? Förutom huvudskeendet i tavlan, så förekommer också den äldsta avbildningen av ... , ja, vad då?
200. Langhammarsgårdarna är Gotlands och Fårös nordligaste gårdar. Där kan man se en välbehållen tröskvandring, vad användes den till?
201. En vanlig växt på Fårö är "Tulkörten". Lammen äter den inte förrän....., ja, vad har skett med växten? (Något som sker på hösten)
202. Finns det något sorts brandförsvaret på Fårö?
203. När man väntar på färjan tillbaka från Fårö, och tittar över vattnet lite åt höger till på Gotländska fastlandet, ser man "något vitt, stenigt", vad är det?
204. När och varför kom Ingmar Bergman till Fårö?
205. Nämn tre Bergmanfilmer inspelade på Fårö.
206. Vad vet du om "Dämba" respektive "Hammars" i samband med Ingmar Bergman?
207. Berätta om någon av Bergmans inspelningsplatser på Fårö.

NORRTUR

Hur skulle du lägga upp en norrtur? Beskriv kort var du skulle stanna, och ge exempel på vad du berättar på vägen i bussen.

SÖDERTUR

Hur skulle du lägga upp en södertur? Beskriv kort var du skulle stanna, och ge exempel på vad du berättar på vägen i bussen.

ÖSTERTUR

Hur skulle du lägga upp en östertur? Beskriv kort var du skulle stanna, och ge exempel på vad du berättar på vägen i bussen.

